

A woman with glasses and a black and white striped sweater is sitting on a red floor, reading a colorful book to three young children. The children are sitting in front of her, looking at the book. The book has a green cover with various colorful illustrations of butterflies and flowers. The woman is pointing at the book with her right hand. The children are also pointing at the book. The background is a wooden floor.

Meerjarenplan Bibliotheekwerk Heuvelland 2026-2031

Beleidsplan ter versterking van het
regionale en lokale bibliotheekwerk

Partnergemeenten Eijsden-Margraten, Vaals en Valkenburg aan de Geul
in samenwerking met Stichting Heuvellandbibliotheken (SHB)

Inhoudsopgave

Inhoud

Inhoudsopgave	2
Hoofdstuk 1 – Inleiding	5
In de kern	5
Toelichting	5
Leeswijzer	5
Hoofdstuk 2 – Landelijke en lokale context	7
In de kern	7
Toelichting	7
Landelijke ontwikkelingen	7
Lokale ontwikkelingen en maatschappelijke opgaven	7
Rol en ontwikkeling SHB als netwerkorganisatie	8
Hoofdstuk 3 – Uitgangspunten voor samenwerking	10
In de kern	10
Toelichting	10
Visie en strategische koers SHB	10
De robuuste bibliotheek	10
Lokale invulling en prioritering	11
Publieke waarden en toegankelijkheid	11
Huisvesting	11
Beheersorganisatie en bedrijfsvoering	11
Hoofdstuk 4 – Opdrachtgeverschap en sturing	13
In de kern	13
Toelichting	13
Overlegstructuur	13
Rolverdeling	14
Ambitie en realisatie	14
Gemeentelijke verwachtingen en inbreng	15
Escalatiemodel bij afwijkingen	15
Hoofdstuk 5 – Invulling kwalitatieve norm	17
In de kern	17
Toelichting	17

Foto voorzijde: Tijdens de Kinderboekenweek werken de kinderen spelenderwijs aan hun leesvaardigheid in de bibliotheek. Met volle aandacht luisteren ze naar het voorgelezen verhaal en ontdekken zo de kracht van taal en verhalen.

Lokale invulling van de vijf functies	17
Organisatie en team	17
Ondersteuning van het onderwijs	17
Fysieke verblijfplaats en toegankelijkheid	17
Huisvesting	18
Publieke waarden en maatschappelijke positionering	18
Beheersorganisatie en bedrijfsvoering	18
Hoofdstuk 6 – Kwantitatieve normen	20
In de kern	20
Toelichting	20
Aanwezigheidsnorm	20
Bekostigingsnorm	20
Professioneel bemenste openingstijden	20
Hoofdstuk 7 – Planning en prioritering	23
In de kern	23
Toelichting	23
Gemeentelijke prioriteiten	24
Werkbaarheidstoets	24
Hoofdstuk 8 – Financiële afspraken & besluitvorming	26
In de kern	26
Toelichting	26
Producten en diensten	26
Prestatie-indicatoren en verantwoording	26
Subsidieverlening en indexering	26
Tarieven en eigen inkomsten	26
Wijziging van subsidie	27
Financiële consequenties	27
Besluitvorming	27
Bijlage 1 – Gemeentelijk groeiscenario	29
Bijlage 2 – Beleidsplan SHB 2025–2029 (planning)	37
Bijlage 3 – Verklarende woordenlijst	40

Foto: De allerjongste bibliotheekbezoekers genieten tijdens Muziek op School. Met dit aanbod bevordert de bibliotheek ontwikkeling en educatie vanaf jonge leeftijd, en creëert ze een rijke taal- en leesomgeving voor alle kinderen.

Hoofdstuk 1 – Inleiding

In de kern

- *Vanaf medio 2026 zijn gemeenten wettelijk verplicht te zorgen voor toegankelijke en volwaardige bibliotheekvoorzieningen (zorgplicht).*
- *Met dit plan leggen de drie gemeenten en SHB hun gezamenlijke ambitie vast: een toekomstbestendige en inclusieve bibliotheek.*
- *We werken samen, volgen de landelijke normen en betrekken inwoners en partners bij keuzes.*

Toelichting

Vanaf 2026 verandert de wetgeving (Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen – WSOB). Gemeenten krijgen dan een zorgplicht. Dat betekent dat elke inwoner toegang moet hebben tot een volwaardige bibliotheek.

De gemeenten Eijsden-Margraten, Vaals en Valkenburg aan de Geul werken samen met Stichting Heuvellandbibliotheken (SHB) om hieraan te voldoen. Met dit meerjarenplan spreken we af waarom we dit doen, wat we willen bereiken en hoe we dit gaan uitvoeren.

- **Waarom:** Bibliotheekwerk is een basisvoorziening. Het helpt inwoners bij lezen, leren en digitale vaardigheden en draagt bij aan kansengelijkheid en leefbaarheid.
- **Wat:** De gemeenten en SHB willen een robuust en toekomstbestendig bibliotheeknetwerk, inclusief aandacht voor jeugd, ouderen en kwetsbare groepen.
- **Hoe:** Door hechte samenwerking tussen gemeenten, directie en bestuur van SHB. We werken stap voor stap toe naar de landelijke normen. We volgen de voortgang via jaarlijkse monitoring, op verschillende momenten in het jaar en betrekken inwoners, partners, medewerkers en vrijwilligers bij de keuzes. Deze monitoring vindt plaats op basis van de door SHB aangeleverde gegevens en documenten.

Leeswijzer

- Hoofdstuk 2 beschrijft het landelijke en lokale kader.
- Hoofdstuk 3 en 4 gaan over samenwerking en opdrachtgeverschap.
- Hoofdstuk 5 en 6 gaan over normen.
- Hoofdstuk 7 en 8 behandelen planning, prioritering en financiën.
- Voor verdieping en verklarende woordenlijst wordt verwezen naar de bijlagen.

Foto: Een inspirerende lezing van Heleen van Royen laat zien wat de bibliotheek van de toekomst betekent: een plek waar ruimte is voor ontmoeting, verdieping en persoonlijke ontwikkeling. Zo versterkt de bibliotheek haar culturele en educatieve rol in de samenleving.

Hoofdstuk 2 – Landelijke en lokale context

In de kern

- *Vanaf medio 2026 geldt landelijk een plicht om als gemeente te voldoen aan een wettelijke ondergrens zoals gedefinieerd in de nieuwe Wsob.*
- *De drie gemeenten en SHB werken samen aan kansengelijkheid, geletterdheid en digitale inclusie.*
- *De bibliotheek is een basisvoorziening en partner in lokaal beleid.*

Toelichting

Vanaf de tweede helft van 2026 treedt de nieuwe WSOB in werking. Gemeenten krijgen dan een zorgplicht. Dat betekent dat ze moeten zorgen voor toegankelijke en volwaardige bibliotheken. De provincie houdt toezicht op de uitvoering, de specifieke uitwerking hiervan is vooralsnog niet duidelijk.

De landelijke afspraken bestaan uit twee soorten normen:

- Kwalitatieve normen: de bibliotheek moet de vijf wettelijk bibliotheekfuncties aanbieden: kennis en informatie, educatie, lezen en literatuur, ontmoeting en debat, kunst en cultuur (volwaardigheidsnorm). Ook moeten de publieke waarden worden gevolgd: onafhankelijkheid, toegankelijkheid, pluriformiteit, betrouwbaarheid en authenticiteit.
- Kwantitatieve normen: er moet voldoende spreiding van vestigingen zijn (aanwezigheidsnorm), een minimale gemeentelijke bijdrage per inwoner (bekostigingsnorm), en voldoende professioneel bemenste openingstijden (volwaardigheidsnorm).

Landelijke ontwikkelingen

De samenleving verandert snel door digitalisering en kunstmatige intelligentie. Dit raakt lezen, leren, werken en samenleven en dus ook het bibliotheekwerk. Bibliotheken ontwikkelen zich steeds meer tot maatschappelijke en educatieve organisaties. Ze zijn ontmoetingsplekken en dragen bij aan inclusie en participatie.

De overheid ziet bibliotheken als een essentiële basisvoorziening en versterkt haar rol. Daarom komt er vanaf 2026 een wettelijke zorgplicht. Bibliotheken werken landelijk samen in het bibliotheekconvenant en de Netwerkagenda. Daarin zijn drie hoofdtaken vastgelegd: het terugdringen van laaggeletterdheid, digitale participatie en een leven lang leren.

Lokale ontwikkelingen en maatschappelijke opgaven

De 3 gemeenten hebben afgesproken te bouwen aan een toekomstbestendige bibliotheek.

In samenwerking met de bibliotheek wordt gewerkt aan grote thema's als armoede, eenzaamheid, laaggeletterdheid en ontoereikende digitale vaardigheden.

De samenwerkende gemeenten signaleren daarbij enkele concrete uitdagingen: sociale en kansenongelijkheid bij jongeren, toenemende laaggeletterdheid (NT1 en NT2), digitale uitsluiting

bij ouderen en kwetsbaren, verminderde sociale samenhang en eenzaamheid en vergrijzing met afnemende voorzieningen in de kernen.

Strategische prioriteiten voor 2026–2031 zijn: kansengelijkheid, taalontwikkeling, digitale geletterdheid, digitaal burgerschap, zelfredzaamheid en leefbaarheid. De gemeente beschouwt de bibliotheek als een strategische samenwerkingspartner bij het opstellen en uitvoeren van beleid. Er is binnen deze strategische prioriteiten extra aandacht voor jeugd en kwetsbare inwoners.

Rol en ontwikkeling SHB als netwerkorganisatie

De kracht van SHB ligt in haar laagdrempelige en niet-commerciële karakter, en haar rol als partner in educatie en inclusie. SHB ontwikkelt zich tot een robuuste netwerkorganisatie. Ze werkt samen met onderwijs, welzijn, zorg, overheid en maatschappelijke partners. De focus ligt op professionalisering, een stevige basis, samenwerking in de regio en aansluiting bij landelijke netwerken.

SHB fungeert idealiter als een vooruitgeschoven post van gemeentelijk beleid. Hier kunnen inwoners toegang krijgen tot kennis, cultuur en participatie. De verdere uitwerking van partnerschappen en projecten is opgenomen in het beleidsplan SHB 2025–2028 en deze sluit volledig aan op dit meerjarenbeleidsplan.

Voor de uitvoering van dit meerjarenbeleid wordt aangesloten bij het beleidsplan van de Stichting Heuvellandbibliotheken 2025–2029. Dit beleidsplan is in nauwe afstemming met de drie gemeenten tot stand gekomen. De gemeenten onderschrijven de ingeslagen koers en leggen met dit meerjarenplan vast dat zij deze richting ondersteunen en monitoren.

Foto: Voor veel jongeren is de bibliotheek een veilige en inspirerende thuisbasis om te studeren, leren en elkaar te ontmoeten. Met gratis lidmaatschap tot 23 jaar en een breed aanbod aan educatieve activiteiten bouwt de robuuste bibliotheek aan gelijke kansen en een toekomstgerichte leeromgeving voor alle jongeren.

Hoofdstuk 3 – Uitgangspunten voor samenwerking

In de kern

- *Gemeenten bepalen beleid, geven richting en middelen, SHB voert uit en legt verantwoording af.*
- *We bouwen aan een robuuste bibliotheek, met duidelijke afspraken en publieke waarden als basis.*
- *Samenwerking is gericht op vertrouwen, transparantie en lokale verankering.*

Toelichting

De samenwerking tussen de drie gemeenten en SHB is gebaseerd op heldere afspraken. Gemeenten stellen vast welke resultaten moeten worden bereikt en welk budget beschikbaar is. SHB beslist vervolgens hoe die doelen in de praktijk worden uitgevoerd en verantwoord.

Deze manier van werken heet beleidgestuurde subsidiëring. Het betekent dat gemeentelijke beleidsdoelen rechtstreeks zijn verbonden aan de prestaties van SHB. De uitvoering en bedrijfsvoering liggen bij SHB.

Om deze afspraken goed te volgen, gebruiken we een vaste jaarcyclus: plannen, uitvoeren, controleren en bijstellen. Dit wordt ook wel de PDCA-cyclus genoemd. Hiermee houden gemeenten en SHB samen grip op de voortgang en kan indien nodig tijdig worden bijgestuurd.

Visie en strategische koers SHB

SHB werkt programmatisch aan drie landelijke opgaven: het terugdringen van laaggeletterdheid, het versterken van digitale participatie en het bevorderen van een leven lang leren. Daarbij staat de lokale behoefte in elke gemeente centraal.

De bibliotheek ontwikkelt zich steeds meer als een toegankelijke huiskamer van het dorp. Het is een plek waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en waar ruimte is voor leren en cultuur. De organisatie werkt met een klein professioneel team, ondersteund door veel vrijwilligers. De komende jaren wordt de organisatie verder geprofessionaliseerd en versterkt en wordt er meer dan eens gezocht naar brede maatschappelijke samenwerking.

De robuuste bibliotheek

Om een robuuste bibliotheek te waarborgen gebruiken we vier maatstaven:

1. Financiële transparantie: via een productenboek wordt per product beschreven wat het inhoudt, voor welke inwoners het bedoeld is, welke maatschappelijke waarde het oplevert, en welke middelen (kosten en inzet) daarvoor nodig zijn.
2. Kwaliteit: SHB werkt volgens het landelijke certificeringskader 'Kwaliteit in Beeld' (CBCT). Hiermee wordt de kwaliteit van dienstverlening en tevredenheid van gebruikers bewaakt. In 2024 heeft SHB de 4-jarige certificering succesvol doorlopen.

3. Effect: er wordt gestuurd op resultaat én maatschappelijk effect. Dit gebeurt met periodieke rapportages en landelijke benchmarks.
4. Netwerk en besturing en verantwoording: de drie gemeenten ondersteunen een overgang van SHB naar een Raad van Toezicht-model. Daarmee sluiten ze aan bij de Governance Code Cultuur (2019), die staat voor transparantie, integriteit en scheiding van bestuur en toezicht

Schaalvergroting en samenwerking met omliggende bibliotheken worden door SHB onderzocht als mogelijke route naar meer robuustheid. Hoe dit precies vorm krijgt, wordt in overleg besloten.

Lokale invulling en prioritering

De wettelijke taken van de bibliotheek (vijf functies volgens de WSOB) worden lokaal ingevuld. Dit gebeurt zoveel mogelijk in co-creatie met inwoners en partners, zoals scholen en Seniorenweb. De prioriteiten verschillen per gemeente en worden vastgelegd in het productenboek en in gemeentelijke groeiscenario's.

Publieke waarden en toegankelijkheid

De bibliotheek blijft een publieke voorziening. Dat betekent onafhankelijk, toegankelijk, betrouwbaar, pluriform en authentiek. De toegang blijft laagdrempelig door onder andere gratis lidmaatschap tot en met 23 jaar en gratis toegankelijke vestigingen ongeacht lidmaatschap.

Huisvesting

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor passende en toegankelijke huisvesting. SHB benut locaties steeds meer als 'derde plekken', waar inwoners samenkomen en leren. Bij ontwikkelingen bijvoorbeeld in Eijssden en Berg ligt de nadruk telkens op het verbinden met netwerkpartners. Afspraken over huisvesting worden per gemeente vastgelegd.

Beheersorganisatie en bedrijfsvoering

SHB werkt met een klein professioneel team en een grote groep vrijwilligers. De bedrijfsvoering is realistisch en transparant, met aandacht voor personeelsplanning en scholing. Uitwerkingen hiervan staan uitgebreider in het beleidsplan SHB 2025–2028.

Foto: Tijdens de cursus 'Klik & Tik' leren ouderen stap voor stap omgaan met de digitale wereld. Zo draagt de bibliotheek bij aan digitale inclusie en zorgt zij dat iedereen – ongeacht leeftijd – mee kan blijven doen in de digitale samenleving.

Hoofdstuk 4 – Opdrachtgeverschap en sturing

In de kern

- *Gemeenten sturen op beleid en budget (wat), SHB voert uit en verantwoordt (hoe).*
- *De raad stuurt via de gemeentelijke P&C-cyclus, met voorspelbare rapportagemomenten.*
- *Bestuurlijk en ambtelijk overleg zorgen voor afstemming en gezamenlijke keuzes.*
- *Bij afwijkingen wordt proportioneel ingegrepen .*

Toelichting

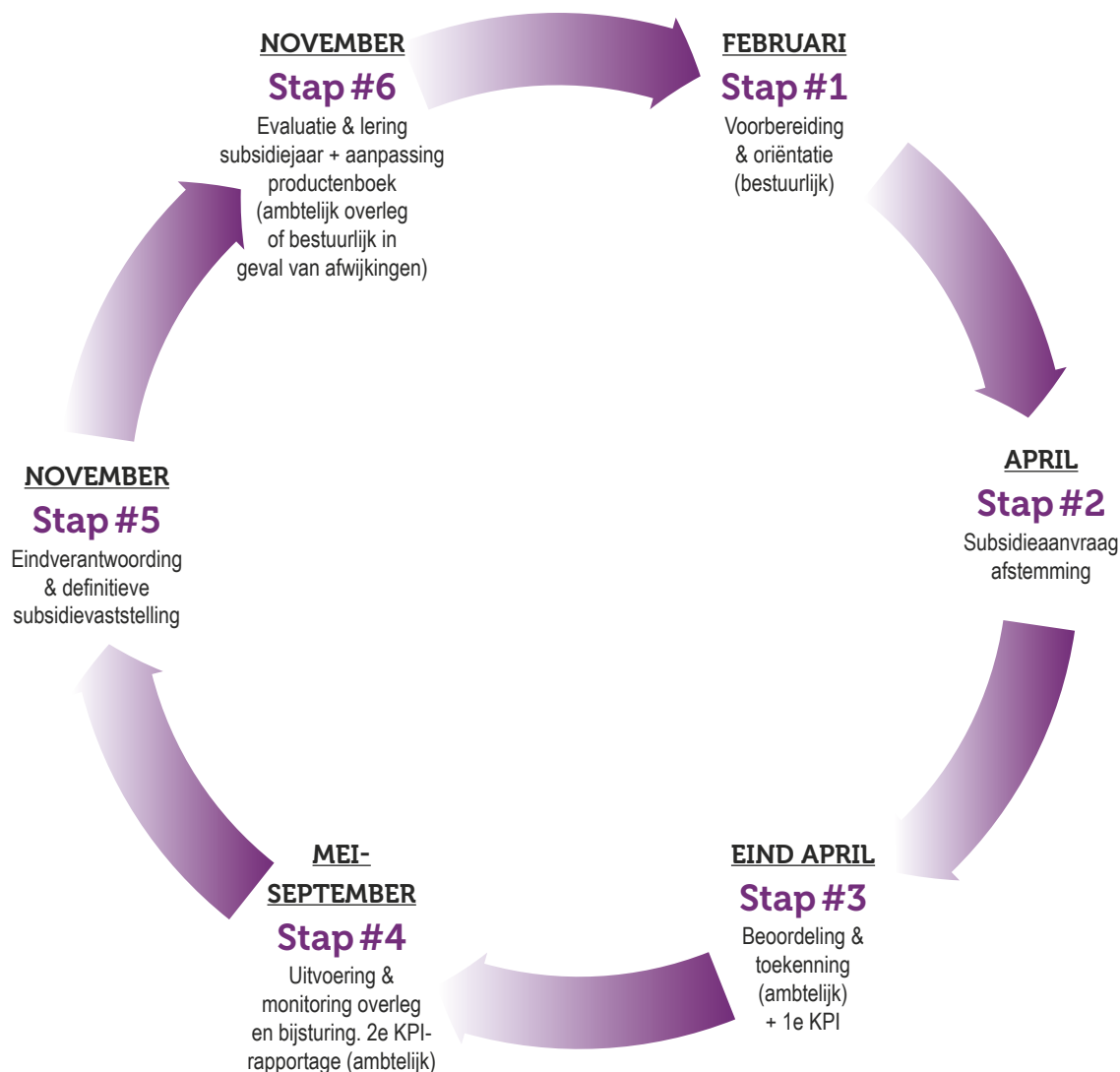
De samenwerking vraagt om heldere afspraken over wie waarvoor verantwoordelijk is. Gemeenten bepalen de beleidsdoelen en stellen het budget beschikbaar. SHB voert het beleid uit en legt hierover verantwoording af. Zo ontstaat een duidelijke scheiding tussen opdrachtgever en opdrachtnemer.

De sturing is ingebed in de gemeentelijke planning- en control cyclus (afgekort P&C-cyclus). Dit betekent dat de afspraken en rapportages aansluiten bij de vaste momenten in de gemeentelijke jaarcyclus, zoals de voorjaarsnota en begroting. Door deze koppeling is de voortgang voorspelbaar en overzichtelijk.

Overlegstructuur

Er zijn vaste overleggen op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau. In deze overleggen bespreken gemeenten en SHB de voortgang, mogelijke afwijkingen en nieuwe ontwikkelingen. De jaaragenda maakt duidelijk welke onderwerpen wanneer aan de orde komen. Zo wordt ad-hoc druk verminderd en ontstaat rust en voorspelbaarheid.

Overlegstructuur in stappen

Rolverdeling

De gemeenten benoemen een voorzitter voor het bestuurlijk overleg. De directeur van SHB bereidt de agenda's voor en borgt verslaglegging. Gemeenten sturen op de resultaten en de inzet van middelen, terwijl SHB verantwoordelijk is voor de uitvoering en de bedrijfsvoering.

Ambitie en realisatie

De gemeenten en SHB werken samen om stap voor stap te groeien naar volledige uitvoering van de zorgplicht. Extra middelen, zoals de decentralisatie-uitkering, worden ingezet voor concrete verbeteringen. De voortgang wordt gemeten via indicatoren en jaarlijks besproken in de P&C-cyclus.

Gemeentelijke verwachtingen en inbreng

Gemeentelijke verwachtingen richting SHB	Gemeentelijke inbreng richting SHB
Sterk strategisch profiel en robuust HR- en vrijwilligersbeleid	(Meer)jarige afspraken en jaarlijkse indexering
Ontwerp (in 2025) en toepassing productenboek	Rolverheldering opdrachtgever / opdrachtnemer
Integratie in P&C-cyclus met KPI-rapportage (twee keer per jaar) en meerjarenbegroting	Vooruitlopen op zorgplicht en landelijke normen
Kennis van en co-creatie met inwoners	Ondersteunen ontwikkelrichting SHB
Transparant financieel kader en risicobeheer	Erkenning van lokale verschillen
Verbreiding financieringsmix	Actief meewerken aan verbreiding financieringsmix

Escalatiemodel bij afwijkingen

Wanneer afspraken niet worden nagekomen, wordt proportioneel ingegrepen. Dat begint met overleg en een verbeterplan. Als dit niet voldoende is, zullen de gemeenten steeds zwaardere middelen overwegen, tot en met de subsidie tijdelijk opschorten of uiteindelijk intrekken. Dit geeft gemeenten zekerheid en borgt zorgvuldig financieel beheer. Voor SHB schept het escalatiemodel andersom ook duidelijkheid en voorspelbaarheid. Het dwingt de gemeenten zorgvuldig en proportioneel te handelen. Dit voorkomt onnodige escalatie en borgt een evenwichtige samenwerkingsrelatie.

*Foto: In de Taalcafés helpen vrijwilligers anders-
taligen met het oefenen van Nederlands. Hier groeien
taalvaardigheid, zelfvertrouwen en verbondenheid –
precies wat de bibliotheek van de toekomst wil bevorderen.*

Hoofdstuk 5 – Invulling kwalitatieve norm

In de kern

- *Binnen 4 jaar moeten alle vijf wettelijke functies worden afgedekt.*
- *SHB werkt programmatisch aan geletterdheid, digitale participatie en een leven lang leren.*
- *Lokale keuzes en prioriteiten worden vastgelegd in het productenboek en in co-creatie met inwoners en partners.*

Toelichting

De Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (WSOB) schrijft voor dat bibliotheken vijf functies moeten vervullen: kennis en informatie, educatie, lezen en literatuur, ontmoeting en debat, kunst en cultuur. De nulmeting in 2025 laat zien dat de eerste drie functies al redelijk goed zijn ingevuld, maar dat ontmoeting/debat en kunst/cultuur nog versterking nodig hebben.

Gemeenten en SHB hebben afgesproken dat er binnen 4 jaar volledige dekking moet zijn. De prioriteiten verschillen per gemeente. Elke gemeente mag eigen keuzes maken en bewaakt tegelijk de samenhang in de regio.

Lokale invulling van de vijf functies

De invulling gebeurt lokaal en zoveel mogelijk in samenwerking met inwoners en partners. Voorbeelden zijn het Taalcafé en programma's voor leesbevordering. Concrete keuzes worden per gemeente vastgelegd in het productenboek. Een bredere invulling van de functies stelt ook hogere eisen aan de huisvesting.

Organisatie en team

SHB is een kleine en wendbare organisatie met vijf vestigingen. Het team werkt programmatisch langs de drie landelijke opgaven. Vrijwilligers zorgen samen met het kernteam voor lokale verankering. De komende jaren worden sleutelrollen uitgebreid om de koers te ondersteunen.

Ondersteuning van het onderwijs

De bibliotheek is partner in de doorlopende leeslijn van 0 tot 18 jaar. Bekende programma's zijn BoekStart, BoekStart in de kinderopvang, VoorleesExpress en de Bibliotheek op school (dBos). Het accent ligt op leesplezier, basisvaardigheden en digitale geletterdheid. De ambitie is volledige deelname van basisscholen aan dBos.

Jongeren van 12 t/m 23 jaar worden bereikt via collectie, digitale bibliotheek, studie & werkplekken maar ook via activiteiten rond mediawijsheid en andere relevante programmering.

Fysieke verblijfplaats en toegankelijkheid

Bibliotheken moeten uitnodigende 'derde plekken' zijn. Dat betekent gastvrije vestigingen met werk- en studieplekken en activiteiten die uitnodigen tot verblijf. Toegankelijkheid wordt geborgd door lage drempels, zoals gratis lidmaatschap tot en met 23 jaar en inclusieve programmering.

Huisvesting

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor passende en toegankelijke huisvesting. SHB richt de locaties in en benut ze steeds meer als 'derde plekken'. Afspraken hierover worden per gemeente vastgelegd, bijvoorbeeld in subsidiebeschikkingen of huisvestingsovereenkomsten. Bij multifunctionele accommodaties (MFA's) wordt de bibliotheek ingebed in een bredere publieke voorziening.

Publieke waarden en maatschappelijke positionering

De bibliotheek is een publieke voorziening. Daarom gelden waarden als onafhankelijkheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid, pluriformiteit en authenticiteit. SHB zet extra in op mensen met een beperking of inwoners in een kwetsbare positie.

Beheersorganisatie en bedrijfsvoering

SHB werkt met een klein professioneel team, aangevuld met vrijwilligers. De bedrijfsvoering richt zich op realistisch begroten, transparant rapporteren en het plannen van personeel en scholing. Financiële afspraken over reserves en inzet worden besproken in de jaarlijkse cyclus van plannen, uitvoeren, controleren en bijstellen.

Foto: Tijdens het naaicafé op de locatie aan het Berkelplein ontmoeten mensen elkaar, leren ze nieuwe vaardigheden, delen ze verhalen en oefenen ze met de Nederlandse taal. Zo wordt de bibliotheek een plek waar leren, creativiteit en welzijn, samenkomen – een eigentijdse invulling van haar maatschappelijke zorgplicht.

Hoofdstuk 6 – Kwantitatieve normen

In de kern

- *De landelijke normen c.q. streefwaarden gaan over aanwezigheid van vestigingen, gemeentelijke bekostiging en openingstijden.*
- *Alle drie de gemeenten voldoen al aan de aanwezigheidseis (1 vestiging per 13.000 inwoners).*
- *Voor bekostiging en openingstijden zijn groeiscenario's nodig om binnen 4 jaar aan de norm te voldoen.*

Toelichting

Naast de inhoudelijke functies gelden er landelijke kwantitatieve normen. Deze gaan over de aanwezigheid en spreiding van vestigingen, de hoogte van de gemeentelijke bijdrage en de openingstijden onder aanwezigheid van professionals. Samen geven ze aan of inwoners daadwerkelijk toegang hebben tot een volwaardige bibliotheek.

Aanwezigheidsnorm

De norm schrijft voor dat er minimaal één volwaardige vestiging moet zijn per 13.000 inwoners. In 2025 voldoen alle drie de gemeenten aan deze eis. De meeste inwoners wonen op minder dan 3 kilometer van een vestiging. Voor enkele buurtschappen in Eijsden-Margraten wordt dit opgelost via alternatieven zoals de Bibliotheek op School (dBos), mobiele programmering of online dienstverlening. Tevens wordt gedacht aan de opening van zogenaamd mini-biebs.

De fysieke aanwezigheid is dus op orde, maar de ontmoetingsfunctie van bibliotheken vraagt nog meer aandacht. Nieuwe concepten, zoals bibliotheekvestigingen met verblijfsfunctie of eenvoudige horeca, kunnen hieraan bijdragen.

Bekostigingsnorm

De landelijke bekostigingsnorm is €22 per inwoner, exclusief huisvesting en specifieke programma's (dBos, BoekStart, IDO). In de praktijk betekent dit dat gemeenten hun inspanningen en middelen moeten bundelen in één helder bibliotheekbeleid. Het productenboek speelt hierbij een sleutelrol en dwingt tot transparantie.

Doel is dat de drie gemeenten binnen 4 jaar voldoen aan de bekostigingsnorm. De groeiscenario's hiervoor zijn per gemeente uitgewerkt in de bijlagen.

Professioneel bemenste openingstijden

De norm schrijft voor dat elke vestiging minimaal 30 uur per week professioneel bemenst open moet zijn. In 2025 wordt dit nergens volledig gehaald.

De transitie naar een sociaal maatschappelijke bibliotheek vraagt om ruimere en flexibelere openingstijden, waarbij avond- en weekendopenstelling belangrijk zijn. Een concept als

Open+ en vergelijkbare concepten kan hierbij helpen. De bibliotheek kan dan ruimere opening borgen door een gelaagde openingsaanpak:

1. openingsuren met professionals.
2. opening d.m.v. vrijwilligers of professional van netwerkpartners 'met telefonische achtervang door een SHB professional'.
3. onbemande openstelling met digitale toegangssystemen.

Doel is dat alle vestigingen binnen 4 jaar voldoen aan de norm. De concrete groeiscenario's zijn opgenomen in de bijlagen.

Foto: In de bibliotheek van Vaals duiken basisschoolkinderen in boeken en nieuwe werelden. Door spelenderwijs te lezen, ontdekken en verkennen, bouwt de bibliotheek aan een stevige basis voor een leven lang leren en leesplezier.

Hoofdstuk 7 – Planning en prioritering

In de kern

- *De planning volgt het beleidsplan van SHB, aangevuld met gemeentelijke prioriteiten.*
- *Gemeenten bewaken de uitvoering via de jaarlijkse planning- en controlcyclus (P&C-cyclus).*
- *Het groeipad naar een volwaardige bibliotheekvoorziening 2026–2031 is haalbaar en het risico op niet-naleving is laag.*

Toelichting

De uitvoering van dit meerjarenplan gebeurt in samenhang met het beleidsplan van de SHB.

De prioriteiten van de 3 samenwerkende gemeenten zijn al verwerkt in dit beleidsplan van SHB. Iedere gemeente mag eigen accenten leggen. De afnamelijst (productenboek) en de jaarplannen van de SHB borgen een doorlopende aansluiting bij lokale beleidsdoelen.

De voortgang wordt bewaakt binnen de jaarcyclus van de gemeenten. Dit betekent dat resultaten en afwijkingen jaarlijks worden besproken in dezelfde cyclus als de begroting en jaarrekening. Zo blijft de uitvoering overzichtelijk en bestuurbaar.

De basisplanning komt uit het beleidsplan SHB. Daarin staan de hoofdlijnen en de basisplanning:

Voor detailplanning wordt verwezen naar de bijlage 2. Het bewaken van de ambities in de planperiode vindt plaats in het bestuurlijk overleg.

Gemeentelijke prioriteiten

De gemeenschappelijke prioriteiten van de 3 gemeenten zijn vooral gericht op samenwerking in de periode 2026–2031:

1. Ontwikkeling en invoering van het productenboek.
2. Ontwikkeling en gebruik van een KPI-dashboard.
3. Relatiebeheer met gemeenten en partners.
4. Plan voor inzet van reserves en verbreding van de financieringsmix.
5. Samenwerking met bibliotheken uit omliggende gemeenten (zoals Mijn Streek en Meerssen).
6. Klanttevredenheidsonderzoeken.
7. Strategisch HRM-plan, inclusief vrijwilligersbeleid.
8. Verwerken van resultaten uit de certificering.
9. Afronden SPUK-projecten in Eijsden-Margraten en Vaals.

Voor de meer inhoudelijke prioriteiten wordt verwezen naar bijlage 1 (gemeente specifieke paragrafen en groeiscenario's)

Werkbaarheidstoets

Met dit meerjarenplan 2026–2031 geven gemeenten en SHB uitvoering aan de wettelijke zorgplicht. Samen bouwen zij aan een toekomstbestendige en robuuste bibliotheekvoorziening. Gezamenlijke uitvoering, transparante verantwoording en het inspelen op maatschappelijke opgaven staan daarbij centraal.

Er zijn al belangrijke stappen gezet. Met een ingroeiperiode van vier jaar is het risico op niet-naleving laag. Aanvullende middelen, gezamenlijke sturing en het gebruik van het productenboek maken het groeipad haalbaar.

Foto: Mevrouw Dauven – met haar 101 jaar het oudste lid van Heuveland
Bibliotheek – laat zien dat de bibliotheek er écht is voor iedereen. Een plek die
ontmoeting en zingeving biedt en helpt eenzaamheid (ook onder ouderen) te voorkomen.

Hoofdstuk 8 – Financiële afspraken & besluitvorming

In de kern

- *Gemeenten en SHB groeien stapsgewijs toe naar de landelijke norm van € 22 per inwoner.*
- *Jaarlijkse indexering en inzet van reserves zijn onderdeel van de afspraken.*
- *SHB werkt aan een bredere financieringsmix om minder afhankelijk te zijn van gemeentelijke subsidies (in 2025 ongeveer 95% van de totale begroting).*

Toelichting

Financiën vormen een belangrijk onderdeel van dit meerjarenplan. De landelijke norm voor bibliotheekwerk is in het concept normenkader vastgesteld op €22 per inwoner (exclusief kosten voor huisvesting, IDO en DBos). De drie gemeenten groeien stapsgewijs naar dit normbedrag toe.

Om dit te bereiken, gebruiken we een ingroeipad. Daarin worden bestaande subsidies, de decentralisatie uitkering en de inzet van SHB-reserves gecombineerd. De verantwoordelijkheid voor de inzet van reserves ligt bij SHB zelf. Gemeenten spreken de verwachting uit dat de eenmalige inzet van reserves wordt betrokken bij het ingroeipad. Dit draagt bij om de overgang naar het normbedrag beheerst en stapsgewijs vorm te geven. Op de langere termijn wordt de structurele bekostiging gedekt uit gemeentelijke bijdragen in combinatie met de structurele landelijke decentralisatievergoeding.

Producten en diensten

Het actuele dienstenpakket van SHB wordt vastgelegd in een productenboek. Daarin staat wat de bibliotheek aanbiedt, wat de kosten zijn en wat de maatschappelijke waarde is van de dienst. De inhoud van het productenboek wordt jaarlijks herzien. Het wordt de komende jaren hét instrument om keuzes en kosten transparant te maken.

Prestatie-indicatoren en verantwoording

De resultaten worden gevolgd met behulp van enkele prestatie-indicatoren. SHB rapporteert twee keer per jaar over deze indicatoren. In 2025 wordt hiervoor door SHB een praktisch voorstel uitgewerkt.

Subsidieverlening en indexering

De gemeenten zetten de decentralisatie uitkering in voor de uitvoering van de zorgplicht. De keuzes hierover worden vastgelegd in de gemeentelijke begroting. Ook is afgesproken dat de gemeentelijke bijdragen jaarlijks worden geïndexeerd, op basis van loon- en prijsontwikkelingen, zodat de bibliotheek kan meebewegen met stijgende kosten. Gemeenten stemmen onderling af welke indexeringsmethode wordt toegepast (bv CPI, loonvoet overheid of IHS).

Tarieven en eigen inkomsten

Binnen het werkgebied streeft SHB naar zoveel mogelijk uniforme tarieven.

Naast gemeentelijke financiering werkt SHB aan een verbreding van de financieringsmix. Dat betekent dat er actief wordt gezocht naar bijdragen uit landelijke en provinciale regelingen en fondsen.

Zo verkleint de SHB de afhankelijkheid van de gemeentelijke subsidies (van 95% naar 90% in deze planperiode). Zo bouwen partijen samen aan een stabiel financieel fundament. Gemeenten ondersteunen de SHB door actief mee te denken over kansrijke aanvragen.

Wijziging van subsidie

Als er sprake is van een forse wijziging in de subsidie, wordt dit tijdig besproken met alle partijen. De Algemene wet bestuursrecht schrijft voor dat dit zorgvuldig en redelijk moet gebeuren. Zo wordt voorkomen dat de continuïteit van de bibliotheekvoorziening in gevaar komt.

Financiële consequenties

De gemeenten houden bij de begroting rekening met de wettelijke zorgplicht en de landelijke normbedragen. De concrete financiële uitwerking vindt plaats binnen de jaarlijkse begrotingscyclus. Dit meerjarenplan bevat daarom geen afzonderlijke financiële paragraaf.

Besluitvorming

De gemeenteraad wordt gevraagd om in te stemmen met dit meerjarenplan, en de monitoring te borgen via jaarlijkse rapportage door SHB en een gezamenlijke evaluatie in 2028.

Foto: De jongste generatie ontdekt in de bibliotheek de kracht van verbeelding, nieuwsgierigheid en kennis. De bibliotheek investeert in deze toekomstmakers – hier begint levenslang leren.

Bijlage 1 –
Gemeentelijk groeiscenario
Valkenburg aan de Geul

Foto: Bibliotheeklocatie Valkenburg centrum, vervult in de gemeente Valkenburg aan de Geul een kernfunctie op sociaal, cultureel, recreatief, informatief en educatief terrein.

Gemeente Valkenburg aan de Geul

Zorgplicht en nulmeting

In het kader van de invoering van de wettelijke zorgplicht per 2026 heeft de gemeente Valkenburg aan de Geul in samenwerking met de gemeenten Vaals, Eijsden-Margraten en de Stichting Heuvellandbibliotheken (SHB), dit meerjarenbeleidsplan opgesteld voor de versterking van het bibliotheekwerk.

Dit plan sluit aan bij de gemeentelijke ambitie om de bibliotheekvoorziening structureel te positioneren als een publieke infrastructuur die bijdraagt aan maatschappelijke opgaven binnen het sociaal domein.

De nulmeting toont aan dat Valkenburg aan de Geul momenteel onder het landelijke gemiddelde scoort op het gebied van exploitatiesubsidie per inwoner en het bereik van de bibliotheek.

De gemeente zit momenteel op ongeveer € 20,- per inwoner (exclusief huisvesting, IDO en dBos, inclusief decentralisatie uitkering) terwijl het landelijke normbedrag is vastgesteld op € 22,- per inwoner. De huidige bibliotheeklocatie in Berg voldoet niet aan de wettelijke minimale openingstijden. Omdat de gemeente met alleen de vestiging aan het Berkelplein reeds voldoet aan alle wettelijke eisen rondom afstand en openingstijden, heeft uitbreiding van de openingstijden in Berg op dit moment geen prioriteit. Zodra de bibliotheek gehuisvest is in het nieuwe SKC Berg, zal opnieuw worden beoordeeld of aan de wettelijke vereisten wordt voldaan.

Daarnaast zijn er in buurten zoals Broekhem-Noord, Broekhem-Zuid en Hekerbeek duidelijke signalen van onderwijsachterstanden en beperkte digitale vaardigheden. Juist in deze gebieden is de maatschappelijke rol van de bibliotheek van grote waarde.

De bibliotheek biedt laagdrempelige ondersteuning op het gebied van basisvaardigheden, ontmoeting en participatie. Denk hierbij aan het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO), belastingspreekuren en programma's gericht op financiële en digitale zelfredzaamheid.

Om de zorgplicht en lokale ambities waar te maken, wordt een zesjarig ingroeimodel (2026–2031) voorgesteld. Hierin wordt stapsgewijs geïnvesteerd in programmering, personeel en bereikbaarheid. Monitoring vindt plaats via KPI's en een productenboek dat de maatschappelijke impact inzichtelijk maakt.

Tot slot wordt de bibliotheek binnen onze gemeente fysiek verankerd op strategische locaties zoals SKC Berg en mogelijk De Polfermolen. Door intensieve samenwerking met onderwijs, kinderopvang en welzijnspartners wordt de maatschappelijke meerwaarde van de bibliotheek verder vergroot.

De maatschappelijke rol van de bibliotheek

De gemeente Valkenburg aan de Geul heeft twee opgaven voor het sociaal domein geformuleerd:

- Valkenburg aan de Geul is een gemeente met een sterke en toegankelijke sociale basis waar inwoners gezond en prettig samenleven en naar elkaar omkijken.
- In Valkenburg aan de Geul leveren we tijdig zorg en ondersteuning aan kwetsbare inwoners, zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig, en doet iedereen op eigen wijze mee.

Alle inspanningen die wij binnen het sociaal domein plegen zijn erop gericht een bijdrage te leveren aan deze twee opgaven. Binnen deze kaders speelt de bibliotheek een verbindende en versterkende rol in diverse lokale initiatieven en als uitvoeringspartner van beleid op meerdere terreinen.

De gemeente zet in op een integrale aanpak waarin de bibliotheek als publieke voorziening een belangrijke rol heeft en actief bijdraagt aan inclusie, kansengelijkheid en gemeenschapsvorming.

Dit laatste wordt steeds belangrijker aangezien wij als gemeente sterk vergrijzend zijn is het van groot belang dat de bibliotheek met haar aanbod naar onze inwoners toekomt. Te denken valt dan aan trainingen of lezingen die plaatsvinden op andere locaties middenin de kernen zoals bijvoorbeeld een gemeenschapshuis.

Samenwerking met onderwijs, kinderopvang en consultatiebureau

De bibliotheek in Valkenburg aan de Geul vervult een sleutelrol in het versterken van de ontwikkelkansen van kinderen vanaf de vroegste levensfase. In nauwe samenwerking met scholen, kinderopvangorganisaties en het consultatiebureau wordt ingezet op een doorgaande lijn van taalontwikkeling, leesbevordering en ouderbetrokkenheid.

Vroegsignalering en ouderondersteuning via initiatieven zoals BoekStart, Voorleesexpress en ouderbijeenkomsten in bijvoorbeeld een samenwerking met het consultatiebureau of kinderopvanglocatie, worden jonge gezinnen bereikt in een cruciale fase van de ontwikkeling. Ouders worden ondersteund bij het stimuleren van taal en geletterdheid thuis, en krijgen toegang tot betrouwbare informatie over opvoeding, gezondheid en ontwikkeling.

Met basisscholen in de gemeente wordt structureel samengewerkt via programma's als de Bibliotheek op school (dBos). De bibliotheek levert leesconsulenten, organiseert leesbevorderende activiteiten en ondersteunt bij het opbouwen van een rijke leesomgeving. Door monitoring van leesgedrag en leesvaardigheid wordt gericht ingezet op verbetering van taalprestaties, met extra aandacht voor leerlingen met een taalachterstand.

In de samenwerking met kinderopvanglocaties en het Samenwerkend Kind Centrum (SKC) Berg wordt de bibliotheek een natuurlijke partner in het pedagogisch aanbod. Voorleesactiviteiten, thematische boekencollecties en ouderbijeenkomsten dragen bij aan een taalrijke omgeving waarin kinderen spelenderwijs leren en ouders actief betrokken worden.

Deze samenwerkingen versterken de sociale basis van Valkenburg aan de Geul en dragen bij aan de opgave om alle inwoners, jong en oud, op eigen wijze mee te laten doen. Wij zetten de bibliotheek in als verbindende schakel tussen informele en formele zorg, educatie en welzijn.

SKC Berg: bibliotheek als educatief-maatschappelijk knooppunt

Binnen Valkenburg aan de Geul zijn vier Samenwerkende Kindcentra (SKC's): in Berg, Sibbe, Valkenburg en Broekhem. SKC Berg is vooralsnog de enige locatie waar de bibliotheek fysiek gehuisvest wordt. Deze geplande verhuizing biedt unieke kansen om de samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang en bibliotheek verder te verdiepen.

In het nieuwe gebouw worden basisschool, kinderopvang en bibliotheek samengebracht onder één dak. De bibliotheek krijgt hier een centrale rol als 'third place': een laagdrempelige ontmoetingsplek

Foto: Kinderen bij de uitleen van de bibliotheek in Berg. Lezen en voorlezen is enorm belangrijk en geven elk kind een kansrijke start.

voor kinderen, ouders en professionals. Door deze fysieke nabijheid ontstaat een krachtige leeromgeving die aansluit bij de gemeentelijke ambitie om gelijke ontwikkelkansen te bieden en laaggeletterdheid tegen te gaan.

De bibliotheek is al actief betrokken bij SKC Berg, onder andere via leesconsulenten en programma's als BoekStart en de Bibliotheek op School (dBos). In de nieuwbouw wordt ingezet op intensivering van deze samenwerking.

Hoewel de bibliotheek vooralsnog alleen in Berg fysiek aanwezig is, is het streven om ook met de andere SKC's (Sibbe, Valkenburg en Broekhem) de samenwerking verder te versterken. De ambities uit het OAB-beleidsplan zijn hierbij richtinggevend:

- structurele samenwerking met alle SKC's,
- maatwerk voor scholen en opvang,
- boeken dicht bij kinderen brengen,
- en een rijk taalbeleid met aandacht voor de rol van ouders.

SKC Berg fungeert hierin als voorbeeldlocatie en als educatief-maatschappelijk knooppunt binnen de gemeente.

Polfermolen: onderzoek naar een centrale rol voor de bibliotheek

Momenteel loopt er een onderzoek om te bekijken of gemeenschapsvoorziening De Polfermolen in Valkenburg doorontwikkeld kan worden tot een sociaal – cultureel centrum, waarin de bibliotheek mogelijk een centrale rol vervult. Dit sluit aan bij de visie van de gemeente Valkenburg aan de Geul op de bibliotheek als huiskamer van de stad en als motor van maatschappelijke participatie en inclusie.

Door de ligging naast een grote basisschool biedt de Polfermolen unieke kansen om kinderen en gezinnen laagdrempelig te betrekken bij taalontwikkeling, leesbevordering en digitale vaardigheden. Denk aan naschoolse activiteiten, voorleesmiddagen, ouder-kind workshops en educatieve programma's in samenwerking met het onderwijs.

Mogelijk kan de bibliotheek in de Polfermolen uitgroeien tot een plek waar cultuur, ontmoeting, leren en ondersteuning samenkomen. Het kan wellicht een ankerpunt zijn voor wijkgerichte programmering, burgerinitiatieven en samenwerking met lokale partners zoals welzijnsorganisaties, vrijwilligersnetwerken en zorginstellingen. Ook voor ouderen en nieuwkomers kan de bibliotheek een belangrijke rol spelen in het bevorderen van sociale cohesie en het versterken van basisvaardigheden.

De Polfermolen zou als sociaal cultureel centrum met een sterke bibliotheekfunctie kunnen bijdragen aan een levendige, inclusieve en veerkrachtige gemeenschap in Valkenburg. Over de daadwerkelijke haalbaarheid neemt de gemeenteraad van de gemeente Valkenburg aan de Geul naar verwachting een besluit in Q1 2026.

Wijkgerichte aanpak Valkenburg

In de buurten Broekhem – Noord, Broekhem – Zuid en Hekerbeek wordt onder de noemer van de wijkenaanpak Valkenburg gewerkt aan een aanpak waarin leefbaarheid, sociale cohesie en participatie centraal staan. In dit gebied zien we in verhouding tot andere wijken en gebieden in Valkenburg meer sociaal-maatschappelijke opgaven geconcentreerd zoals lage inkomens, arbeidsongeschiktheid en slechtere gezondheid. Het doel van de aanpak is om integraal, samen met maatschappelijke partners aan de slag te gaan met het terugdringen van deze achterstanden en inwoners met elkaar te verbinden. Leren is een van de zes domeinen waar de aanpak aan werkt. De bibliotheek gaat hierop aansluiten met activiteiten die gericht zijn op voornamelijk ontmoeting en het versterken van basisvaardigheden bij jong en oud om onderwijs- en taalachterstanden te voorkomen. We sluiten daarbij aan op wat de openbare basisschool en de kinderopvang met projecten zoals boekstart en de bibliotheek op school al doen. Daarnaast gaan we aan de slag met initiatieven zoals (digitale) vaardigheidstrainingen, voorleesmiddagen voor jong en oud, creatieve workshops, en buurtbijeenkomsten zoals koffiemomenten of themagesprekken over gezondheid en welzijn. Door samen te werken met lokale partners en bewoners wordt de bibliotheek een platform voor burgerkracht en gemeenschapsontwikkeling.

Armoede en kansengelijkheid

Armoedebestrijding is een belangrijk speerpunt binnen het sociaal domein van Valkenburg aan de Geul. Uit cijfers blijkt dat 12,9% van de huishoudens moet rondkomen met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum, en dat 7% te maken heeft met geregistreerde problematische schulden. De gemeente zet daarom in op een brede, integrale aanpak waarin preventie, vroegsignalering en het versterken van de eigen kracht van inwoners centraal staan.

De bibliotheek speelt hierin een essentiële rol als laagdrempelige en toegankelijke voorziening. Via het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) biedt de bibliotheek ondersteuning bij het regelen van online overheidszaken zoals DigiD, toeslagen, AOW en belastingaangifte. Het IDO is gratis toegankelijk, ook voor niet-leden, en wordt bemand door getrainde medewerkers en vrijwilligers.

Daarnaast organiseert de bibliotheek belastingspreekuren in samenwerking met Stichting FIRST Fiscale Rechtshulp (SFFR), speciaal voor inwoners met een lager inkomen. Ook worden er workshops en cursussen aangeboden over omgaan met geld, zoals het programma Klik & Tik, dat digitale vaardigheden combineert met praktische informatie over financiën.

Door deze initiatieven draagt de bibliotheek actief bij aan het voorkomen van uitsluiting, het vergroten van financiële zelfredzaamheid en het bevorderen van kansengelijkheid. In samenwerking met maatschappelijke partners wordt de bibliotheek zo een belangrijke schakel in de lokale aanpak van armoede en schulden.

Foto: De openbare bibliotheek van Berg en Terblijt, onderdeel van de Heuvellandbibliotheek, nu nog gevestigd in het multifunctionele gebouw 'Berg'.

Bijlage 2 – Beleidsplan SHB 2025–2029

(planning)

	2025	2026	2027	2028
	Samenwerken en vernieuwen	Verdiepen en uitbreiden	Oogsten en borgen	Verstevigen en vooruitkijken
Samenwerking	Investeren in relatie met de drie gemeenten	Structurele beleidscyclus met gemeenten	Aansluiting bij nieuwe coalitieprogramma's en deze vertalen in producten en diensten	Aansluiten bij coalitieprogramma's leidt tot nieuwe producten en diensten, samenwerking wordt als vanzelfsprekend ervaren
	Sluiten samenwerkingsconvenant met collega-bibliotheek	Er is een samenwerking op minimaal twee terreinen	Er wordt op meerdere terreinen intensief samengewerkt	Schaalvergroting leidt tot vergaande efficiency en kennis delen
	Investeren in relatie stakeholders	90% activiteiten is in samenwerking met partner	Vanuit de samenwerking ontstaan nieuwe initiatieven en experimenten	Heuvelland-bibliotheken staan bekend als stabiele netwerkpartner
Inspelen op lokale behoeften	Klanttevredenheidsonderzoek en opvolging	Ruimte bieden voor wensen klanten en gebruikers	Blijvend investeren in wensen en behoeften klanten en gebruikers bij programmering en inrichting	Programmering wordt deels uitgevoerd door lokale gemeenschap
	Streven naar 8.500 gebruikers	Streven naar 10.000 gebruikers	Streven naar 12.000 gebruikers	14.000 mensen maken jaarlijks gebruik van de bibliotheken
Huiskamer van het dorp	Aandacht voor verblijfsfunctie, aanbod aan gratis activiteiten is groot	Dienstverlening wordt bij voorkeur gratis aangeboden	Experimenten met inrichting op basis van lokale wensen	In alle vestigingen is de huiskamer van het dorp gerealiseerd
	Inzet op deskundigheidsbevordering medewerkers en vrijwilligers	Blijvend aandacht voor ontwikkeling medewerkers en vrijwilligers	Er is een divers en goed opgeleid team van medewerkers en vrijwilligers	Heuvelland-bibliotheken heeft 14.000 gebruikers

Voor details wordt verwezen naar: [Beleidsplan Heuvellandbibliotheken 2025-2028](#)

Foto: Vrijwilligers vormen het hart van het bibliotheekwerk. Met hun inzet versterken zij een toekomstgerichte bibliotheek die mensen verder helpt - van taal tot technologie, van ontmoeting tot ontwikkeling.

Bijlage 3 – Verklarende woordenlijst

Verklarende woordenlijst

Aanwezigheidsnorm

Toegankelijkheidsnorm voor minimale aanwezigheid van vestigingen in relatie tot aantal inwoners.

Awb 4:48/4:49

Artikelen uit de Algemene wet bestuursrecht over wijzigen/intrekken subsidie.

Awb 4:51

Artikel over beëindiging subsidierelaties; redelijkheid en billijkheid in acht nemen.

BBV

Besluit Begroting en Verantwoording: wettelijk kader voor financiële huishouding gemeenten/provincies.

BCF/beleid-gestuurde subsidiëring

Subsidierelatie waarbij gemeentelijke beleidsdoelen worden gekoppeld aan prestaties van de bibliotheek

Bekostigingsnorm

Normbedrag per inwoner voor bibliotheekwerk (excl. huisvesting en landelijk (mee)gesubsidieerde programma's als dBos/BoekStart/IDO.

Beleidsplan SHB

Strategisch plan van de Stichting Heuvelland Bibliotheken voor 2025–2030.

Bestemmingsreserve

Reserve die is geormerkt voor specifieke toekomstige uitgaven.

BoekStart

Programma dat ouders en jonge kinderen stimuleert om vroeg met voorlezen te beginnen.

CBCT – Kwaliteit in Beeld

Landelijk certificeringskader en audit voor bibliotheekwerk, cultuur en taal.

Code Culturele Diversiteit & Inclusie

Richtlijn voor diversiteit en inclusie in beleid, personeel, publiek en partners.

dBos – De Bibliotheek op school

Landelijke aanpak voor structurele leesbevordering en mediawijsheid in het onderwijs.

Decentralisatievergoeding

Structurele rijksbijdrage aan gemeenten die voor zorgplicht is bedoeld

Derde plek

Publieke ontmoetingsplek naast thuis en werk/studie, waar inwoners leren, ontmoeten en deelnemen.

Egalisatiereserve

Reserve om exploitatiefluctuaties op te vangen; hier gemaximeerd op 25% van de jaarsubsidie.

Escalatiemodel

Stapsgewijze aanpak voor bijsturing en sancties, proportioneel en zorgvuldig.

Fair Practice Code

Gedragsnormen voor fair, veilig en inclusief werken in de cultuursector.

Governance Code Cultuur (2019)

Richtlijn voor goed bestuur en toezicht in de cultuursector; benadrukt scheiding bestuur/toezicht, transparantie en integriteit.

IDO – Informatiepunt Digitale Overheid

Loket in de bibliotheek waar inwoners hulp krijgen bij digitale overheidstaken.

Jaaragenda/jour fixe

Vaste overlegkalender met onderwerpen, rollen en oplevermomenten.

Kaders voor Samenwerking en Zorgplicht

Bestuurlijk vastgesteld document met afspraken tussen de drie gemeenten en SHB.

KPI-rapportage

Periodieke rapportage van kernindicatoren voor sturing en verantwoording.

Landelijk Bibliotheekconvenant

Afspraken tussen Rijk, provincies, gemeenten en bibliotheken over gezamenlijke doelen.

Makerplaats/FabLab/CoderDojo

Ruimte/programma's voor maken, programmeren en techniek voor jongeren en volwassenen.

MFA (Multifunctionele Accommodatie)

Gebouw waar meerdere publieke functies samenkomen (o.a. bibliotheek, onderwijs, cultuur).

Netwerkagenda

Landelijke werkagenda met gezamenlijke opgaven: geletterde samenleving, digitale participatie, leven lang leren.

Normenkader

Landelijk overeengekomen normen voor inhoud, toegang, bekostiging en bemensing van bibliotheken.

Nulmeting

Uitgangsmeting van de stand van bibliotheekvoorzieningen t.o.v. de wettelijke normen per gemeente.

Open+

Bibliotheekconcept met gelaagde openingstijden: met professionals, vrijwilligers of onbemand (met digitale toegangssystemen).

Openingstijdennorm

Minimum aantal uur dat een bibliotheek professioneel bemenst open moet zijn (30 uur/week).

Foto: Tijdens de lezing van Aaf Brandt Corstius komen geïnteresseerde en nieuwsgierige bezoekers samen rond actuele thema's. Zo laat de bibliotheek haar rol zien als plek voor reflectie, dialoog en persoonlijke groei – een baken van cultuur en betekenis voor morgen.

Outcome

Effect op de samenleving (bijv. hogere leesvaardigheid), anders dan output (aantallen).

P&C-cyclus

Jaarlijkse gemeentelijke planning en control: o.a. voorjaarsnota en begroting.

PDCA-cyclus

Plan–Do–Check–Act: vaste routine voor plannen, uitvoeren, evalueren en bijsturen.

Productenboek

Overzicht van basisproducten en aanvullende diensten van SHB, met koppeling aan financiering.

Productenboek/dienstencatalogus

Overzicht van producten/diensten met kosten en impact; basis voor subsidie en lokale keuzes.

Publieke waarden

Leidende waarden voor bibliotheken: onafhankelijkheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid, pluriformiteit, authenticiteit.

Raad van Toezicht (RvT)-model

Bestuursmodel waarbij toezicht en bestuur gescheiden zijn; de Raad van Toezicht houdt toezicht op de directeur/bestuurder.

Rijbanenplanning

Projectmatige planning waarin meerdere prioriteiten parallel lopen ('rijbanen').

RvT-model

Raad van Toezicht-model: scheiding bestuur (dagelijkse leiding) en toezicht (controlerend/strategisch).

SDI/GBS

Samen Digitaal Innoveren en Gezamenlijk Bibliotheekstelsel: landelijke digitale samenwerking in de sector.

SPUK

Specifieke uitkering; rijksbijdrage voor o.a. lokale bibliotheekprojecten (hier: EM en Vaals).

SPUK-gelden

Specifieke uitkeringen vanuit het Rijk voor lokale projecten, zoals laaggeletterdheid.

Taalhuis

Netwerkvoorziening waar partners samenwerken aan basisvaardigheden (taal, rekenen, digitale vaardigheden).

WSOB

Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen.

Zorgplicht

Wettelijke taak van gemeenten om te zorgen voor toegankelijke bibliotheekvoorzieningen.

Foto: Met exposities in de bibliotheek worden bezoekers uitgedaagd om te ontdekken, te leren en met elkaar in gesprek te gaan. Zo draagt het bibliotheekwerk bij aan een levendige en verbindende culturele omgeving.

Foto's en beeldmateriaal:

Stichting Heuvelland Bibliotheken

Gemeente Vaals

Gemeente Valkenburg aan de Geul

Team Kunst & Cultuur gemeente Eijsden-Margraten

Maike Faas-Schauer

